

Erdély és a magyar politika

[...] Erdély kérdésének mostani, hangsúlyozottabb napirendre kerülése [...] azzal függ össze, hogy az emberi jogok ügye — főként a Helsinkai Szerződés, Carter elnök kezdeményezései, a Szolzszenyicin- és Szaharov-féle mozgalmak, a csehszlovák Charta 77 és a lengyelországi KOR megnyilvánulásai nyomán — élesebb megvilágításba került világszerte. Ez magyarázza azt is, hogy az erdélyi magyarok bátrabban emelik fel a fejüket és azt is, hogy a nyugati közvélemény fogékonyabbá vált sérelmeik iránt. Ami Magyarországot illeti, ott a viszonyok konszolidálódtak annyira, hogy az emberek ne csak a saját bajaikkal foglalkozzanak, hanem észrevegyék, — végre —, hogy mi történik közvetlen szomszédságukban saját testvéreikkel. Az emigráció lényegében azt mondja ki, amit otthon és Erdélyben az emberek gondolnak, vagy azt segíti szélesebb nyugati visszhanghoz, amit egyesek — kevesek, a legbátrabbak — « odaát » kimondanak.

Megindult hát és folyik a kampány. Persze csak úgy « magyar módra ». Harsány felbuzdulásokat, éles segélykiáltásokat, aprólékos tényelemzéseket sokhónapos nagy csend követ. Aztán megint belehasít egy kétségbeesett sikoly az éjszakába — s megint nagy csend. Átfogó elképzelésnek, átgondolt tervnek, a célok és eszközök pontos

Kivonatok a szerzőnek « Erdély dolgában » címmel, az « Irodalmi Újság » 1979 január-februári számában megjelent cikkéből. A szerző és az I.Ú. szíves engedélyével.

felmérésének, a lehetőségek (és a lehetetlenségek) számbavételének, a rendelkezésre álló erők összefogásának és mozgósításának, olyasféle kísérletnek, amely az égő és égető kérdést a világpolitika, s ezen belül a szovjet-román-magyar viszony egészébe illessze, — mindennek sehol semmiféle nyoma nincsen. Ami történik, az ötletszerűen, rapszodikusán, ösztönösen történik, a mélyebb elemzés minden igénye nélkül, szalmalángszerű fellobbanásokkal és patópálos elernyedésekkel. [...]

[...] Miközben a két és félmillió romániai magyarságért verekszünk, már-már az a hiedelem kezd kialakulni, hogy a tízmillió magyarországi magyarság önrendelkezési és emberi jogai körül minden rendben van. Megálljunk! Magyarországon talán nincs nemzeti elnyomás: ott nem egy idegen hatalom parancsol? A hazai magyaroknak talán biztosítva van a csorbítatlan szólásszabadság, a sajtószabadság, a gyülekezési szabadság, a vallásszabadság, az utazási szabadság, a munkavállalási szabadság? Igaz, a viszonyok jobbak, mint Romániában. De az emberi jogok teljességétől több fényévnyi távolságban vagyunk. Kifogásolni szoktuk például, hogy Erdélybe nem engednek be Budapestről magyar újságokat és könyveket. De Budapestre beengednek-e a Nyugatról magyar könyveket és újságokat? A sérelem tehát csak annyi volna, hogy amit a budapesti *kommunista* cenzúra engedélyezett, azt a bukaresti *kommunisták* nem engedélyezik, — különböző hőfokú kommunisták *egymásközi* sérelme volna-e, avagy összmagyar? [...]

.....

A szovjet kummunisták 1919-től kezdve egy negyedszázadon át újra és újra megbélyegezték, imperialista diktátumoknak minősítették az első világháborút követő békeszerződéseket. S 45 után, mihelyt alkalmuk nyílt megváltoztatni — jóváhagyták őket. Azért nem teljesen: Kárpátalját például maguknak ítélték oda olyan magyar történelmi múltú városokkal, mint Ungvár, Munkács és Beregszász, több mint 200.000 léleknyi magyar lakossággal — amelynek sorsáról, sérelmeiről, beolvasztásáról

egyébként édeskeveset beszélnek Budapesten, de még az emigrációban is.

Miért hajlott a sztálini mérleg — valódi vagy látszólagos ingadozások után — 1946-ban végül is Románia felé? Részben azért, mert az oroszok Romániától elvették Beszarábiát — Észak-Erdély kárpótlás volt a frissen ütött sebért. De főként azért — és ezt jó el nem felejtünk —, mert Románia *fontosabb* a Szovjetuniónak, mint Magyarország. Fontosabb, lévén ma már több mint 20 milliós ország, szemben a 10 milliós Magyarországgal, a területe két és félszer akkora mint Magyarországé (európai birodalmukban Lengyelország után a második). Stratégiailag pedig Románia jelenti nekik az egyetlen szárazföldi kapcsolatot Bulgáriával és a Balkánnal.

Szembe kell néznünk ezekkel a tényekkel, mivel máig is érvényesek. S mert arra nem is gondolhatunk, hogy a Nyugat egyhamar (avagy valaha is) beledugja a kezét a kelet-európai darázsfészekbe, látnunk kell, hogy a Szovjetuniótól, a status quo-nak, az európai határok megváltozhatatlanságának bajnokától, európai területek és népek bekebelezőjétől semmiféle támogatást nem kaphatunk, ha területi igényekkel állnánk elő.

Azért kell ezt külön is aláhúznunk, mert a szovjet-román ellentétek nyomán feltámadtak olyan remények, hogy hátha, hátha... A rakoncátlan Romániát büntetendő, talán Erdély, vagy fél-Erdély lesz a kezesbárány Magyarország jutalma. « Ábrándozás az élet megrontója »... Feltéve, hogy az oroszoknak — erőszakkal vagy intrikával — sikerül a mai román vezetést megbuktatniok és saját megbízottjukat ültetniök Ceauşescu helyébe, — annál kisebb lenne a remény bármilyen területi rendezésre. Bolondok volnának majd az új helytartó népszerűtlenségét azzal növelni, hogy a magyaroknak engedményeket tegyenek!

.....

Nyilvánvaló, hogy mindenek és mindenki előtt [a magyar állam] kötelessége volna az erdélyi magyarok védelme. Nem tudok elképzelni egyetlen más államot sem, s nemcsak Európa kellős közepén, hanem Ázsiában vagy

Afrikában sem, amely ennyire felelőtlenül és gyáván viselkednék, ha vele egy-népbeliek, egynyelvűek meghurcoltatásáról, fenyegettetéséről volna szó. A Népszabadságban olvastam már magyar kormány- és párt-nyilatkozatot a szaharai nomádok, a rodéziai négerék, a palesztinai arabok jogainak védelmében — de még soha egyetlen sort sem az erdélyi magyarokról! Tételezzük fel egy percre, hogy 1946-ban Sztálin másképp döntött volna — egész Erdély Magyarországhoz került volna, többmilliónyi románnal és ezek a románok nem lennének egyenjogúak a magyarokkal. Micsoda dörömbölést rendezne Ceaușescu minden elképzelhető nemzetközi gyülekezetben, az ENSZ-től kezdve a Helsink-i és Belgrádi Konferenciáig.

Nem vonom kétségbe, hogy hivatalos magyar-román tanácskozásokon a magyar fél megpendíti a problémát. Születnek is hangzatos nyilatkozatok, mint például a legutóbbi Kádár-Ceaușescu találkozás után, mondván, hogy « a két szomszédos állam nemzetiségei mind nagyobb mértékben töltsék be a híd szerepét a magyar és a román nép közötti közlekedésben ». Pompás megfogalmazás, nemde? Mintha mind a két országban *egyforma arányban* volnának nemzetiségek s mintha *rajtuk múlnék*, hogy a híd szerepét betöltsék! De még ha csupa jószándék és igazság volna is a *szavakban*, mi marad belőlük a *valóságban*? Ahogy Király Károly írta levelében, hosszú hónapokkal a hivatalos magyar-román nyilatkozat *után*: « A helyzet egyre romlik ».

.....

A hazai közvélemény és nem egyszer a nyugati lapok is azzal védik a Kádár-féle magatartást, hogy a függetlenebb román külpolitika sztálinista belpolitikával jár együtt, míg a szolgai magyar külpolitika belső liberalizálódással és viszonylagos jóléttel. Bizonytalan érv. Egyfelől nem biztos, hogy ez mindig is így lesz, másfelől hol van az előírva, hogy ennek így *kell* lennie? Bulgáriában és Csehszlovákiában a külpolitika is, a belpolitika is szektáriánus. Kínában — nehézségekkel, ellentmondásokkal — egyszerre liberalizálódik mind a kettő. Romániában nem

azért rosszak a viszonyok, mert a külpolitika nem elég szovjetbarát, hanem azért, mert Ceaușescu és gárdája dilettáns a gazdaságpolitikában. Magyarországon nem azért jobbak, mert ezt Moszkva adta parancsba, hanem mert a magyar gazdasági szakemberek — Moszkva szemöldök-ráncolásai közepette — ügyesebbek és élelmesebbek kollégáiknál. Akkor is azok maradnának, ha a külpolitika önállóbbá válnék — sőt, akkor lennének csak igazán.

Ami szorosan Erdély ügyéhez kapcsolódik: Kádárék azzal, hogy a szovjet-román ellentétekben minden egyes alkalommal, következetesen és feltétel nélkül az oroszok szekerét tolják, Magyarország érdekeinek is, a romániai magyarságnak is ártanak. Ártanak Magyarországnak, mert akadályozzák függetlenségüket és ártanak az erdélyi magyaroknak, mert növelik Ceaușescu sovinizmusát, bizalmatlanságát magyarellenességét. Ha a román diktátor arra gondol, hogy egyszer nyílt törésre kerülhet sor közte és Moszkva között, s ha tudja — mert minden eddigi jel arra vall —, hogy Budapest Moszkva oldalán, tehát vele szemben fog állni, ez aligha fokozza amúgyis kétes jóérzését a romániai magyarság irányában, amelyről feltételezi, hogy szíve Budapesthez húz.

Mind ez nem mentség Ceaușescu számára: sovinizmusra, elnyomásra jogfosztásra nincsen mentség és nincsen megértés. De jelzés abban az irányban, ahogyan az erdélyi magyarságnak a leginkább lehetne segíteni.

Ez az irány nem más, mint Magyarország és Románia közeledése. S ehhez az első lépés az, hogy a magyar külpolitika tágítson a szovjet járószalagon és a szovjet-román ellentét olyan pontjain, mint például a Kínához való viszony, a románokhoz hasonlóan foglaljon állást. Ha Románia azt látná, hogy olyan kérdésekben, amelyekben neki van igaza, Magyarország nem az ellenségeinek pártján van, hanem az övéen, akkor ennek a hatása nem maradhatna el az erdélyi magyarok sorsára. [...]